

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ HÂKİMLER VE SAVCILAR İÇİN MESLEK İÇİ EĞİTİM SETİ

Terör Suçlarına Bakan Hâkimler ve Savcılara Yönelik Eğitim Materyalleri

TÜRK YARGISININ İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ KONUSUNDA KAPASİTESİNİN GÜÇLENDİRİLMESİ

AVRUPA BİRLİĞİ - AVRUPA KONSEYİ ORTAK PROJESİ

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

STRENGTHENING THE CAPACITY OF THE TURKISH JUDICIARY ON FREEDOM OF EXPRESSION

EUROPEAN UNION – COUNCIL OF EUROPE JOINT PROJECT

2	Materyal No. 1: Eğitim Öncesi Değerlendirme Formu
3	Materyal No. 2
4	Materyal No. 3: Avrupa Konseyi Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesi
6	Materyal No. 4: Terörle İlgili Türk Mevzuatı
6	Terörle Mücadele Kanunu (Kanun no. 3713)
7	Türk Ceza Kanunu (Kanun no. 5237)
7	Ortak Hüküm
8	Materyal No. 5: Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda, Uluslararası Belgelerde ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde İfade Özgürlüğüne Sağlanan Korumaya İlişkin Genel Çerçeve
8	Ulusal ve Uluslararası Normatif Kaynaklar
8	İfade Özgürlüğü Hakkının Kapsamı
8	İfadenin Biçim ve İçeriği
9	Medyanın Rolü
9	Negatif ve Pozitif Yükümlülükler
10	Materyal No. 6: AİHM'nin Türk Hukukunda Doğrudan Uygulanabilirliği
10	Türkiye Cumhuriyeti Anayasası Madde 90
10	Ceza Muhakemesi Kanunu
11	Materyal No.7
16	Materyal No. 8: Görüş Geliştirme
17	Materyal No. 9: Grup Çalışması
18	Materyal No. 10: AİHM'ye göre Üç Aşamalı Testin Tatbiki
19	Materyal No. 11: Türkiye Cumhuriyeti Anayasası Açısından Üç Aşamalı Testin Uygulanması
22	Materyal No. 12: Örnek Olay Çalışması
23	Materyal No. 13: Nefret Söylemi ve Şiddete Teşvik Farkıyla İlgili Örnek Olay Çalışması
24	Materyal No. 14: Eksik Gerekçeli Karar Örneği
25	Materyal No. 15: İyi Gerekçeli Karar Örneği
28	Materyal No. 16: Gerekçeli Karar Yazma Çalışması için Mahkeme Karar Örnekleri
30	Materyal No. 17: Eğitim Sonrası Değerlendirme Formu

MATERYAL NO.1 EĞİTİM ÖNCESİ DEĞERLENDİRME FORMU

TÜRK YARGISININ İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ KONUSUNDA KAPASİTESİNİN GÜÇLENDİRİLMESİ
AVRUPA BİRLİĞİ - AVRUPA KONSEYİ ORTAK PROJESİ

1. Tarih GG AA YYYY

STRENGTHENING THE CAPACITY OF THE TURKISH JUDICIARY ON FREEDOM OF EXPRESSION
EUROPEAN UNION - COUNCIL OF EUROPE JOINT PROJECT

2. Eğitim Grubu

3. Cinsiyetiniz?

Kadın

Erkek

4. Mesleğiniz?

Hâkim

Savcı

5. Yaş Grubu

40 yaşından genç

40 yaş ve üzeri

6. Lütfen aşağıdaki önermeleri eğitim hakkındaki beklentilerinize göre değerlendiriniz. (1= Kesinlikle katılmıyorum, 5= Kesinlikle katılıyorum)

	1	2	3	4	5
İfade ve medya özgürlüğü konusundaki bilgi düzeyim oldukça yüksektir.					
İfade özgürlüğü ile doğrudan ilgisi bulunan Türk mevzuatını Avrupa İnsan Hakları Standartları uyarınca etkili olarak ve yeterli düzeyde yorumlayabilirim.					
İfade özgürlüğü ile dolaylı ilgisi bulunan Türk mevzuatını Avrupa İnsan Hakları Standartları uyarınca etkili olarak ve yeterli düzeyde yorumlayabilirim.					
İfade özgürlüğü alanında AİHS ve AİHM içtihadını etkili ve yeterli olarak tatbik edebilirim.					
İnsan Haklarına ilişkin yasama organınca onaylanmış uluslararası sözleşmelerin iç hukuktaki yerini ve önemini çok iyi derecede biliyorum.					
Terör ve hakaret davalarında AİHS 10. Maddesine ilişkin AİHM tarafından belirlenen ilke ve standartları içselleştirerek kararlara etkili olarak ve yeterli derecede yansıtabilirim.					
Türk hukukunda ifade özgürlüğüne dair mevzuatı ve Anayasa Mahkemesi, Yargıtay ve Danıştay dâhil olmak üzere Türkiye'deki yüksek mahkemelerin ifade özgürlüğü ile ilgili içtihatlarını kolaylıkla yorumlayabilir ve etkili olarak uygulayabilirim .					
Soruşturma ve yargılama yaparken ifade özgürlüğünün müdahale edilemeyecek alt sınırını gözetebilirim.					
Soruşturma ve yargılama sürecinde ifade özgürlüğü ile diğer haklar arasında kolaylıkla makul bir denge kurabilirim.					
İfade özgürlüğü bağlamında şiddete teşvik, nefret söylemi, terör propagandası ile çok eden kırıcı sözler ve eylemlerle ilgili AİHM standartlarına dayalı ortak bir yaklaşım etkin ve yeterli olarak oluşturabilirim.					
Soruşturma ve yargılama sürecinde AİHM'de görülen örnek dava uygulamalarına kolaylıkla erişerek bu uygulamaları etkin olarak gözetebilirim.					
İfade özgürlüğünün sınırlandırılmasında üç aşamalı testi etkili olarak ve yeterli derecede uygulayarak, üç aşamalı testin AİHM kararlarındaki prensiplere uygunluğunu kolaylıkla test edebilirim.					
Türkiye'nin AİHM nezdindeki ihlal kararlarının çoğluğuna uygulamadan kaynaklanan eksiklikler sebep olmaktadır.					
Hakarete orantılılık ilkesini kolaylıkla ve etkili olarak uygulayabilirim.					
Somut bir davada ifade özgürlüğüne müdahaleyi yerinde bulduğum bir kararın bu hakkın kullanımında genel üzerinde caydırıcı etkisini her zaman göz önünde bulundururum.					

MATERYAL NO.3 AVRUPA KONSEYİ TERÖRİZMİN ÖNLENMESİ SÖZLEŞMESİ

Madde 1: Terörizmin tanımı

- 1) Bu Sözleşme'nin amaçları açısından, "terör suçu", Ek'te sıralanan antlaşmalardan birinin kapsamına giren veya bu antlaşmalarda tanımlanan suçlar anlamına gelir.

Madde 5: Terör Suçunun İşlenmesine Alenen Tahrik

- 1) Bu Sözleşme'nin amaçları açısından, "bir terör eylemini işlemeye alenen tahrik"; terör suçunun işlenmesini kışkırtmak niyetiyle, böyle bir eylemin dolaylı olsun veya olmasın terör suçlarını savunarak, bir veya birden fazla suçun işlenmesi tehlikesine yol açacak bir mesajın kamuya yayılması veya başka bir şekilde erişilebilir hâle getirilmesi anlamına gelir.
- 2) Her bir Taraf, 1. paragrafta tanımlandığı şekilde, yasa dışı olarak ve kasten işlendiği durumlarda, terör suçunun işlenmesine alenen tahriki, ulusal mevzuatı açısından cezai suç olarak ihdas etmek üzere gerekli olabilecek tedbirleri alacaktır.

Madde 6: Terörizme Eleman Temini

- 1) Bu Sözleşme'nin amaçları açısından, "terörist saflara katma", bir başka kişiyi terörist bir eylemi işlemeye veya bu eylemin işlenmesine katılmaya yahut bir veya daha fazla suçun bir dernek veya grup tarafından işlenmesine katkıda bulunmak amacıyla bir dernek veya gruba katılmaya teşvik etmek anlamına gelmektedir.
- 2) Her bir Taraf, 1. paragrafta tanımlandığı şekilde, yasa dışı olarak ve kasten bir suç işlendiği durumda, terörist saflara katmayı, ulusal mevzuatı açısından cezai suç olarak ihdas etmek üzere gerekli olabilecek tedbirleri alacaktır.

Madde 7: Terörizm Amaçlı Eğitim

- 1) Bu Sözleşme'nin amaçları açısından, "terörizm için eğitim", bir terör suçunu icra etmek veya bu suçta katkıda bulunmak amacıyla, beceriyi bu amaçla kullanmak niyetiyle kazandığını bilerek, patlayıcıları, ateşli silahları ve diğer silahları veya öldürücü yahut tehlikeli maddeleri yapmayı veya kullanmayı veya diğer özel yöntem ve teknikleri öğretmeyi sağlamak anlamına gelir.
- 2) Her bir Taraf, 1. paragrafta tanımlandığı şekilde, yasa dışı olarak ve kasten bir suç işlendiği durumda, terörizm için eğitimi, ulusal mevzuatı açısından cezai suç olarak ihdas etmek üzere gerekli olabilecek tedbirleri alacaktır.

Madde 12: Koşullar ve Güvenceler

- 1) Her bir Taraf, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına Dair Sözleşme, Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi ve uluslararası hukuk uyarınca diğer yükümlülüklerinde yer aldığı şekilde ve o Taraf'a uygulanabildiği durumlarda, insan hakları yükümlülüklerine, özellikle ifade özgürlüğü, dernek kurma özgürlüğü ve din özgürlüğüne saygı göstererek bu Sözleşme'nin 5 ila 7 ve 9. maddelerinde yer alan konuların suç hâline getirilmesinin ihdasını, uygulanmasını ve yerine getirilmesini sağlayacaktır.
- 2) Bu Sözleşme'nin 5 ila 7 ve 9. maddelerinde yer alan konuların suç hâline getirilmesinin ihdası, uygulanması ve yerine getirilmesinde ayrıca, izlenen meşru amaçlar ve demokratik toplum açısından gereklilik göz önünde bulundurularak oransallık ilkesine bağlı kalınacak ve her türlü keyfilik, ayrımcılık veya ırkçı muamele dışında tutulacaktır.

MATERYAL NO.4 TERÖRLE İLGİLİ TÜRK MEVZUATI

İlgili kanun maddeleri aşağıda yer almaktadır:

Terörle Mücadele Kanunu (Kanun no. 3713)

Madde 1 (Terör tanımı): Terör; cebir ve şiddet kullanarak baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devlet'in ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devleti'nin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devlet'in iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir.

Madde 3 (Terör suçları): 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 302, 307, 309, 311, 312, 313, 314, 315 ve 320'nci maddeleri ile 310'uncu maddesinin birinci fıkrasında yazılı suçlar, terör suçlarıdır.

Madde 4 (Terör amacı ile işlenen suçlar): Aşağıdaki suçlar, 1'inci maddede belirtilen amaçlar doğrultusunda suç işlemek üzere kurulmuş bir terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlendiği takdirde, terör suçu sayılır:

- Türk Ceza Kanunu'nun 79, 80, 81, 82, 84, 86, 87, 96, 106, 107, 108, 109, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 142, 148, 149, 151, 152, 170, 172, 173, 174, 185, 188, 199, 200, 202, 204, 210, 213, 214, 215, 223, 224, 243, 244, 265, 294, 300, 316, 317, 318 ve 319'uncu maddeleri ile 310'uncu maddesinin ikinci fıkrasında yer alan suçlar
- 10/7/1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun'da tanımlanan suçlar
- 31/8/1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 110'uncu maddesinin dördüncü ve beşinci fıkralarında tanımlanan kasten orman yakma suçları
- 10/7/2003 tarihli ve 4926 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nda tanımlanan ve hapis cezasını gerektiren suçlar
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 120'nci maddesi gereğince olağanüstü hâl ilan edilen bölgelerde, olağanüstü hâlin ilanına neden olan olaylara ilişkin suçlar
- 21/7/1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 68'inci maddesinde tanımlanan suç

Madde 6 (Açıklama ve yayımlama):

- İsim ve kimlik belirterek veya belirtmeyerek kime yönelik olduğunun anlaşılmasını sağlayacak surette kişilere karşı terör örgütleri tarafından suç işleneceğini veya terörle mücadelede görev almış kamu görevlilerinin hüviyetlerini açıklayanlar veya yayımlayanlar veya bu yolla kişileri hedef gösterenler, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
- Terör örgütlerinin; cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösteren veya öven yahut bu yöntemlere başvurmayı teşvik eden bildiri veya açıklamalarını basanlar veya yayımlayanlar bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
- Bu Kanun'un 14'üncü maddesine aykırı olarak muhbirlerin hüviyetlerini açıklayanlar veya yayımlayanlar bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

4) Yukarıdaki fıkralarda belirtilen fiillerin basın ve yayın yoluyla işlenmesi hâlinde, basın ve yayın organlarının suçun işlenişine iştirak etmemiş olan yayın sorumluları hakkında da bin günden beş bin güne kadar adli para cezasına hükmolunur.

Madde 7 (Terör örgütleri):

(...)

2) Terör örgütünün; cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek yahut bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasını yapan kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suçun basın ve yayın yolu ile işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır. Ayrıca, basın ve yayın organlarının suçun işlenmesine iştirak etmemiş olan yayın sorumluları hakkında da bin günden beş bin güne kadar adli para cezasına hükmolunur. Aşağıdaki fiil ve davranışlar da bu fıkra hükümlerine göre cezalandırılır:

(...)

b) Toplantı ve gösteri yürüyüşü sırasında gerçekleşmese dahi, terör örgütünün üyesi veya destekçisi olduğunu belli edecek şekilde:

1. Örgüte ait amblem, resim veya işaretlerin asılması veya taşınması,
2. Slogan atılması,
3. Ses cihazları ile yayın yapılması,
4. Terör örgütüne ait amblem, resim veya işaretlerin üzerinde bulunduğu üniformanın giyilmesi.

Halkı kin ve düşmanlığa tahrik ile kanunlara uymamaya tahrik 3713 sayılı Kanun'da terör suçu olarak sayılmamıştır.

Türk Ceza Kanunu (Kanun no. 5237)

Madde 216 (Halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama):

- (1) Halkın sosyal sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge bakımından farklı özelliklere sahip bir kesimini, diğer bir kesimi aleyhine kin ve düşmanlığa alenen tahrik eden kimse, bu nedenle kamu güvenliği açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması hâlinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
- (2) Halkın bir kesimini, sosyal sınıf, ırk, din, mezhep, cinsiyet veya bölge farklılığına dayanarak alenen aşağılayan kişi, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
- (3) Halkın bir kesiminin benimsediği dinî değerleri alenen aşağılayan kişi, fiilin kamu barışını bozmaya elverişli olması hâlinde, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Madde 217 (Kanunlara uymamaya tahrik):

- 1) Halkı kanunlara uymamaya alenen tahrik eden kişi, tahrikin kamu barışını bozmaya elverişli olması hâlinde, altı aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.

Ortak hüküm

Madde 218-(1)

Yukarıdaki maddelerde tanımlanan suçların basın ve yayın yoluyla işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranına kadar artırılır.

MATERYAL NO.5

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI'NDA, ULUSLARARASI BELGELERDE VE AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ'NDE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNE SAĞLANAN KORUMAYA İLİŞKİN GENEL ÇERÇEVE

Ulusal ve uluslararası normatif kaynaklar

- Evrensel İnsan Hakları Beyannamesi, 19. madde
- Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme, 19. madde
- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, 10. madde
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, madde 25, 26 ve 28

İfade özgürlüğü hakkının kapsamı

İfade özgürlüğü şu unsurları kapsamaktadır:

- Fikir sahibi olma özgürlüğü, ifade özgürlüğünün bir ön koşuludur. Devletler vatandaşlarına herhangi bir ideolojiyi aşlamamalı ve şu veya bu görüşe sahip kişiler arasında ayırmda bulunulmasına müsaade etmemelidir. Devlet tarafından tek taraflı bilginin teşvik edilmesi, fikir sahibi olma özgürlüğü önünde ciddi ve kabul edilemez nitelikte bir engel yaratabilir.
- Bilgi ve görüşleri açıklama özgürlüğü, bir ülkenin siyaset yaşamı ve demokratik bir şekilde işleyişi açısından en yüksek öneme sahiptir. Bu özgürlük olmadan serbest seçimler mümkün olamaz. Bu özgürlük, hükûmeti ve hükûmet mensuplarını eleştirme özgürlüğünü de içermektedir. Sanatsal yaratım ve performans ve bunların yayılması AIHM tarafından fikir ve düşünce alışverişine katkıda bulunan temel bir faktör ve demokratik bir toplumun hayati bir unsuru olarak görülmektedir.
- Bilgi ve görüş edinme özgürlüğü, AIHM içtihadında geliştirilmiş bulunan bilgiye erişim hakkını da kapsamaktadır (örneğin, *Tarsasag a Szabadsagjokert / Macaristan Davası*).

İfade özgürlüğünün bu üç unsuru, Danıştay tarafından açıklanan yakın tarihli bir karara ilişkin karşıt bir görüşte de dile getirilmiş bulunmaktadır (Danıştay13. Daire, 2014/3811 E. numaralı Karar).

İfadenin biçimleri ve içeriği

- İfadeler sözlü, yazılı, görsel, reklam amaçlı ve sanatsaldır: yazılı ve görsel yayın (radyo, televizyon), gazeteler, kitaplar, broşürler, sembolik davranışlar ve simgelerin kullanımı.
- İfade özgürlüğü AIHS'nin 10. maddesi kapsamında güvence altına alınmıştır; bu madde, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 19. maddesinde ve Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 19. maddesinde dile getirilen hükmü yansıtmaktadır.
- AIHS'nin 10. maddesi, sadece olumlu karşılanan veya kimseye saldırgan gelmeyen veya insanların kayıtsız kalabildiği bilgi ve düşünceleri değil; saldırgan gelen, sarsıcı nitelik taşıyan veya rahatsız eden bilgi ve düşünceleri de korumaktadır; çünkü bunlar, demokratik bir toplumun vazgeçilmezleri olan çoğulculuk, hoşgörü ve açık fikirliliğin gerekleridir. Yargıtay 4. Ceza Dairesi hakaretle ilgili yakın tarihli kararlarından birinde AIHM ile aynı prensiplere atıfta bulunmuştur (2014/7349 E. ve 2014/27575 K.).
- AIHS'nin 10. maddesi yalnızca ifadenin içeriğine değil, biçimine yönelik de koruma güvencesi sağlamaktadır. Biçiminden dolayı hiciv (*Rózycki ve Kuliś / Polonya*), şiir (*Karataş / Türkiye*), roman (*Akdaş / Türkiye*) türlerine özel koruma atfedilmektedir. Anayasa Mahkemesi de Ali Karatay Davası'nda, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 26. maddesine atıfla "düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünün kullanımında başvurulabilecek araçları 'söz, yazı, resim veya başka yollar' olarak ifade etmiş ve 'başka

yollar' ifadesiyle her türlü ifade aracının Anayasal koruma altında olduğunu" altını çizmiştir (Başvuru No. 2012/990, Karar Tarihi [K.T.]: 10/12/2014).

Medyanın rolü

- AİHS 10. madde, açıkça basın özgürlüğünden bahsetmemekle birlikte, AİHM 10. maddede yer alan özgürlüklerden yararlanmak konusunda basına özel bir statü tanıyan bir dizi ilke ve kural getiren kapsamlı bir içtihat yaratmış bulunmaktadır. Basının siyasetin denetçisi (bekçisi) olma rolü Mahkeme tarafından ilk kez *Lingens / Avusturya Kararı*'nda vurgulanmıştır.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 26. maddesinde de haber ve düşünceleri ifade etme ve yayma hakkının yanı sıra bilgi alma hakkı tanınmaktadır. Bundan başka, ayrı bir hükümlerle, 28. maddede basının hür olduğu ve sansür edilemeyeceği açıkça dile getirilmektedir. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi, tıpkı AİHM gibi, bir dizi kararda, basının, fikirleri, düşünceleri ve haberleri görsel ve basılı medya yoluyla yayma rolünün altını çizmiş bulunmaktadır (Örneğin *Emin Aydın Davası*, Başvuru No. 2013/2602, *İlhan Cihaner Davası*, Başvuru No. 2013/5574, *Fatih Taş Davası*, Başvuru No. 2013/1461).

Negatif ve pozitif yükümlülükler

- AİHS 10. madde Devletlere sadece ifade özgürlüğü hakkını ihlal edebilecek herhangi bir işlemde imtina etme değil, aynı zamanda kendi egemenlik alanları içerisindeki herkesin bu hakkı etkili bir şekilde kullanmasını sağlamak amacıyla gereken tüm tedbirleri alma yükümlülüğü de getirmektedir.
- Anayasa Mahkemesi de *Bekir Coşkun Davası*'nda bu noktayı teslim ederek kamu makamlarının negatif yükümlülük kapsamında zorunlu olmadıkça düşüncenin açıklanmasını ve yayılmasını yasaklamaması ve yaptırımlara tabi tutmaması gerektiğini; pozitif yükümlülük kapsamında ise ifade özgürlüğünün gerçek ve etkili şekilde korunması için gereken tedbirleri alması gerektiğini dile getirmiştir (*Bekir Coşkun Davası*, Başvuru No. 2014/12151).
- AİHS 10. madde kapsamında devletin pozitif yükümlülüğü AİHS'nin 13. maddesiyle (etkili başvuru hakkı) de bağlantılıdır. Anayasa Mahkemesi, *Twitter Davası* olarak bilinen birleştirilen *Yaman Akdeniz ve Kerem Altıparmak* başvurularında (Başvuru No. 2014/3986) sosyal medya ile ilgili olarak şu kanaatlere varmıştır: "Ülkemizde milyonlarca kullanıcısı olan bir sosyal paylaşım sitesine erişimin engellenmesinin bu kişilerin demokratik toplumun temellerinden olan ifade özgürlüğünü sınırlayıcı etkisi dikkate alındığında bu tür sınırlamaların hukuka uygunluğunun acilen denetlenmesi ve hukuka aykırılık tespiti hâlinde sınırlamanın hemen kaldırılması demokratik hukuk devleti ilkesinden kaynaklanan bir zorunluluktur."

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası Madde 90

(...)

Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası antlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. **Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınır.**

Ceza Muhakemesi Kanunu

Kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar

MADDE 172. - [1] Cumhuriyet savcısı, soruşturma evresi sonunda, kamu davasının açılması için yeterli şüphe oluşturacak delil elde edilememesi veya kovuşturma olanağının bulunmaması hâllerinde kovuşturmayaya yer olmadığına karar verir. Bu karar, suçtan zarar gören ile önceden ifadesi alınmış veya sorguya çekilmiş şüpheliye bildirilir. Kararda itiraz hakkı, süresi ve mercii gösterilir.

[2] (Değişik: 02/01/2017-KHK-680/10 md.) Kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verildikten sonra kamu davasının açılması için yeterli şüphe oluşturacak yeni delil elde edilmedikçe ve bu hususta sulh ceza hâkimliğince bir karar verilmedikçe aynı fiilden dolayı kamu davası açılmaz.

[3] (Ek: 11/04/2013-6459/19 md.) Kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararın etkin soruşturma yapılmadan verildiğinin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmesi üzerine, kararın kesinleşmesinden itibaren üç ay içinde talep edilmesi hâlinde yeniden soruşturma açılır.

Hükümlü lehine yargılamanın yenilenmesi nedenleri

MADDE 311. - [1] Kesinleşen bir hükümlü sonuçlanmış bir dava, aşağıda yazılı hâllerde hükümlü lehine olarak yargılamanın yenilenmesi yoluyla tekrar görülür:

(...)

f) Ceza hükmünün, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşme'nin veya eki protokollerin ihlali suretiyle verildiğinin ve hükmün bu aykırılığa dayandığının Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması. Bu hâlde yargılamanın yenilenmesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararının kesinleştiği tarihten itibaren bir yıl içinde istenebilir.

[2] Birinci fıkranın (f) bendi hükümleri, 04.02.2003 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararları ile, 04.02.2003 tarihinden sonra Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılan başvurular üzerine verilecek kararlar hakkında uygulanır.

KARARSIZIM

MATERYAL NO.7

KATILYORUM

KATILMIYORUM

MATERYAL NO.7

**TAMAMEN
KATILİYORUM**

HIÇ KATILMIYORUM

MATERYAL NO.8 GÖRÜŞ GELİŞTİRME

Örnek olay

Anneler Gününde faaliyet yapmak üzere ...P Diyarbakır Kadın Meclisi tarafından "Barış Nöbeti" ve yürüyüşü ardından "Özgürlük Mitingi ve Kürt Sorununun Demokratik Çözümü" konulu açık hava toplantısı planlanmıştır.

Diyarbakır Valiliğine yapılan bildirim olumsuz cevap verilmiş ve 13-14/05/2012 tarihlerinde bahse konu amaçlar doğrultusunda her türlü yürüyüş, gösteri ve basın açıklaması ve benzeri eylemlerinin yasaklandığı tebliğ edilmiştir.

Olay günü 30 kişi toplanarak Batıkent Meydanı'na doğru, Turgut Özal Bulvarı'ndan yürümüşler, gruptaki 20 kişi meydan girişindeki yeşillik alanda oturmuştur. Yapılan uyarılara rağmen dağılmayan ve 200 kişiye kadar ulaşan grup, ...P il binasına doğru yürümüş ve bina önünde sloganlar atmıştır.

Grup içerisinde ...'nın da "PKK Halktır Halk burada" şeklinde slogan attığı tespit edilmiştir.

Olay tarihinde başka bir olumsuz durum yaşanmamıştır.

Sürek – Türkiye (n° 1)

Başvurucu, Türkiye'nin Güneydoğu Bölgesi'nde devletin askerî operasyonlarını şiddetle kınayan ve yetkilileri bağımsızlık ve özgürlük mücadelesi veren Kürt halkına zulüm ve baskı uygulamakla suçlayan iki okur mektubu yayımlamış olan haftalık bir derginin sahibiydi. Başvurucu "devletin bölünmezliğine karşı propaganda yapmak ve halk arasında düşmanlık ve nefreti teşvik etmekten" mahkûm edilmiştir. Kendisi ifade özgürlüğü hakkının ihlal edildiğini öne sürerek şikâyetçi olmuştur.

Glimmerveen ve Hagenbeek – Hollanda

Bu davada başvurucular "Beyaz Hollandalılar"a seslenen ve beyaz olmayan herkesin Hollanda'yı terk etmesini sağlamaya çalışan broşürlerden ötürü mahkûm olmuşlardır.

Pakdemirli – Türkiye

Bir milletvekili olan Pakdemirli, 14 Nisan 1995 günü, bir basın toplantısında zamanın Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'e ağır tenkitlerde bulunarak kendisini başka kimi sıfatların yanı sıra yalancı ve iftiracı olarak nitelendirerek daha sonra beraat edecek olan iki ANAP'lı bakanın milletvekili dokunulmazlığını kaldırttığı için eleştirmiştir. Demirel, başvurucu hakkında, kendisine hem şahsen hem de Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı sıfatıyla hakaret dolu ve iftira içeren sözler sarf ettiği iddiasıyla tazminat davası açmıştır. 12 Temmuz 1995 tarihinde Ankara Asliye Hukuk Mahkemesi, Pakdemirli'nin, Demirel'e tazminat olarak yaklaşık 55.000 Euro'ya denk gelen 5.000.000.000 Türk lirası ödemesine karar vermiştir. Dava temyiz aşamalarında da onanmıştır.

MATERYAL NO. 10 AİHM'YE GÖRE ÜÇ AŞAMALI TESTİN TATBİKİ

Üç aşamalı test, hem AİHM tarafından Sözleşme'nin 8-11. maddeleri kapsamındaki davaları çözüme bağlamakta kullanılmaktadır hem de Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 90. maddesi gereği, Türk hâkimler açısından ifade özgürlüğü davaları hakkında karar verirken böyle bir gerekçeyi takip etmek yarar sağlayacaktır.

Üç aşamalı testin başında, ilk önce ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahalenin varlığını gösteren olguların tespiti gerekmektedir. Mahkeme, ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale bulunmadığına hükmederse üç aşamalı teste girişmeye gerek kalmaz.

AİHS'nin 10. maddesinin 2. fıkrasına göre, herhangi bir Sözleşmeci Devletin ulusal makamları, bir arada karşılanması gereken şu üç koşulun varlığı hâlinde ifade özgürlüğünün kullanımına müdahalede bulunabilir:

1. Müdahale ("işlem", "şart", "kısıtlama" veya "ceza") kanunen öngörülmüştür.

- Gawęda / Polonya (Başvuru No. 26229/95)
- Sunday Times / Birleşik Krallık (Başvuru No. 6538/74)

2. Müdahale şu yarar veya değerlerden biri veya birkaçının korunması amacını taşımaktadır:

- Ulusal güvenlik; toprak bütünlüğü; kamu güvenliği; kamu düzeninin sağlanması veya suç işlenmesinin önlenmesi; sağlığın ve ahlakın korunması; başkalarının itibar ve haklarının korunması; gizli bilgilerin yayılmasının önlenmesi ve yargı erkinin yetki ve tarafsızlığının güvence altına alınması.
- Observer ve Guardian / Birleşik Krallık (Başvuru No. 13585/88)

3. Müdahale demokratik bir toplumda gereklidir.

- Długołęcki / Polonya (Başvuru No. 23806/03)
- Tolstoy Miloslavsky / Birleşik Krallık (Başvuru No. 18139/91)

Bu test sırayla uygulanmalıdır. Eğer aşamalardan birinde aranan koşullar gerçekleşmemişse diğer aşamaya gerek kalmadan ifade özgürlüğünün ihlal edildiği sonucuna varılır.

Temel hak ve özgürlükler, Anayasal metinlerde yer alırken genellikle sınırlayıcı düzenlemelere de yer verilmektedir. Bu sınırlamalar, ilgili hak ve özgürlüğe özgü olabileceği gibi, bunun yanında Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 13. maddesinde düzenlendiği hâliyle genel sınırlamalar şeklinde de olabilmektedir.

Toplumsal gerçeklikler, hakların kötüye kullanılabilme ihtimali ve daha birçok sebeple temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması, ideal bir durum olmasa da kabul edilebilir bir olgudur. Bu noktada önemli olan, sınırlandırmanın maksimum seviyelere çıkarılarak "hakkın özüne" dokunulmamasıdır.

Öte yandan, ifade özgürlüğü özelinde korunmaması gerektiği yönünde genel kabul görmüş "tartışmalı ifadelerin" varlığı, ifade özgürlüğünün sınırlarını belirlemede ortaya çıkan zorluklardan biridir. Tarihsel gerçekleri inkâr söylemi, demokratik rejimi yıkmayı hedefleyen ifadeler, ırkçılık, hoşgörüsüzlük, şiddet ve nefret barındıran ifadeler, pornografi ve çocukların korunması ile ilgili hususlar, ifade özgürlüğünü sınırlandırma kriterleri ile birlikte tartışılması sona ermeyecek ve sürekli geliştirilecek bir alan olarak karşımızda durmaktadır.

AİHM, ifade özgürlüğünün bazı koşullar altında sınırlandırılabilceğini ve sınırlandırma konusunda tartışmalı noktaları da dikkate alarak ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddialarını sonuçlandırmada "üç aşamalı testi" uygulamaktadır. Bu testin, Anayasa Mahkemesinin itiraz ve iptal davalarındaki "norm denetimi" sırasında, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 13. maddesini uygulama yönteminden belirgin bir farkı yoktur.

Birinci aşama: müdahalenin varlığını tespit

Temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri süren başvurucular, genellikle olayları anlatmakta ve kendilerinden uzmanlık beklenmediği için hukuki nitelendirmelerde hatalar yapmaktadır. Bundan farklı olarak kişiler, herhangi bir hak ihlaline uğramamış olsalar da haklarının ihlal edildiği inancı ile hareket edebilmektedirler. Bu sorunları ortaya koyabilmek adına üç aşamalı testin birinci aşamasını üç alt başlık altında incelemek gerekmektedir:

1. Müdahale, ifade özgürlüğünün hangi kapsamıyla ilişkilidir? Bilindiği gibi ifade özgürlüğü, düşünceye sahip olma, bilgi ve düşünceyi açıklama ve bilgiye ulaşma özgürlüklerini bünyesinde barındırmaktadır. Bu yönleri ile olayın somutlaştırılması, ihlal tespitini kolaylaştıracaktır.
2. Gerçek anlamda bir müdahale var mıdır? Kişiler, herhangi bir ihlal bulunmasa da haklarının ihlal edildiği düşüncesinde olabilirler. Bu nedenle müdahale oluşturan durumun somutlaştırılması gerekir. İfade özgürlüğüne müdahale edilme biçimleri, özgürlüğün kullanılma şekline göre değişkenlik gösterecektir. Basılmış bir kitabın toplatılması, süreli yayına sansür uygulanması, toplantı ve gösteri talebine olumsuz cevap verilmesi, gösterinin dağıtılması, soruşturma açılması, vb.
3. Müdahalenin yasal zeminde bir dayanağı olmalıdır. İfade özgürlüğünün sınırlandırılması ancak kanunla mümkün olacağından öncelikle müdahalenin yasal karşılığı belirlenecektir (Türk Ceza Kanunu [TCK] ve diğer yasal mevzuattaki düzenlemelere burada vurgu yapılacaktır.). Kanunilik; yasa, kanun hükmünde kararname [KHK], tüzük, yönetmelik, yargı içtihadı vb. yazılı veya yazılı olmayan fakat yürürlükte bulunan hükümlerin tamamını kapsamaktadır. Bu hükümlerle ilgili olarak bulunması gereken en önemli özellikler şunlardır:

MATERYAL NO. 11 TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI AÇISINDAN ÜÇ AŞAMALI TESTİN UYGULANMASI

- a- Herkes tarafından erişebilir olmalıdır.
- b- Herkes tarafından anlaşılabilir açıklıkta olmalıdır.
- c- Mevcut hükümler, hukukun keyfî kullanımına karşı güvence içermelidir [Örnek karar: RTBF / Belçika Kararı (Başvuru No. 50084/06)].

İkinci aşama: müdahalenin haklı sebebe dayanması

İfade özgürlüğü, mutlak bir özgürlük değildir ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda yer alan temel hak ve özgürlüklerin sınırlama rejimine tabidir. İfade özgürlüğüne ilişkin Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında sınırlama sebeplerine yer verilmiştir. Basın özgürlüğünün sınırlanmasında ise kural olarak 28. maddenin dördüncü fıkrası gereğince Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 26 ve 27. madde hükümleri uygulanacaktır. Bundan başka basın özgürlüğünün sınırlanmasında 28. maddenin beşinci, yedinci ve dokuzuncu fıkralarında bazı özel sınırlama sebeplerine yer verilmiştir.

Ancak ifade ve basın özgürlüklerine yönelik sınırlamaların da bir sınırının olması gerektiği açıktır. Temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 13. maddesindeki ölçütler göz önüne alınmak zorundadır. Bu sebeple ifade özgürlüğüne getirilen sınırlandırmaların denetiminin Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 13. maddesinde yer alan meşru amaçlar çerçevesinde ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 26 ve 28. maddeleri kapsamında yapılması gerekmektedir.

AİHS'de düzenlenen meşru amaçlar aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

- Ulusal güvenliğin korunması
- Toprak bütünlüğünün korunması
- Kamu emniyetinin korunması
- Düzensizliğin ve / veya suç işlenmesinin önlenmesi
- Sağlığın korunması
- Ahlakın korunması
- Başkalarının şöhretinin veya haklarının korunması
- Gizli olarak elde edilen bilgilerin açıklanmasının önlenmesi
- Yargı organlarının otorite ve tarafsızlığının sürdürülmesi

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda düzenlenen "meşru amaçlar" ile AİHS'de düzenlenen "meşru amaçlar" genel olarak örtüşmektedir.

Ancak "ahlakın korunması" ve "sağlığın korunması" ifadeleri Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda açıkça yer almamaktadır.

"Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devlet'in ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması", "suçluların cezalandırılması", "özel ve aile hayatlarının korunması" ve "kanunun öngördüğü meslek sıralarının korunması" meşru amaçları da AİHS'de yer almamaktadır. Fakat bu düzenlemelerdeki farklılık yorumla giderilebilir niteliktedir.

Burada önemli olan, meşru amaçların istisnai nitelikte olduğu ve dar yorumlanması gerektiğidir.

Terör bağlamında öne çıkan meşru amaçlar konusunda ise "ulusal güvenliğin korunması, toprak bütünlüğünün korunması, kamu emniyetinin korunması, düzensizliğin ve / veya suç işlenmesinin önlenmesi ve gizli olarak elde edilen bilgilerin açıklanmasının önlenmesi" vurgulanabilir.

Üçüncü aşama: demokratik toplumda gereklilik ve orantılılık

Demokrasiler, temel hak ve özgürlüklerin en geniş ölçüde sağlanıp güvence altına alındığı rejimlerdir. Öze dokunma yasağını ihlal etmeyen müdahaleler yönünden gözetilmesi öngörülen “demokratik toplum düzeninin gerekleri” kavramı, öncelikle ifade özgürlüğü üzerindeki sınırlamaların zorunlu veya istisnai tedbir niteliğinde olmalarını, başvurulabilecek en son çare veya alınabilecek en son önlem olarak kendilerini göstermelerini gerektirmektedir. “Demokratik toplum düzeninin gereklerinden olma”, bir sınırlamanın demokratik bir toplumda zorlayıcı bir toplumsal ihtiyacın karşılanması amacıyla yönelik olmasını ifade etmektedir. Buna göre, sınırlayıcı tedbir, bir toplumsal ihtiyacı karşılamıyorsa veya başvurulabilecek en son çare niteliğinde değilse demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir tedbir olarak değerlendirilemez.

Başka bir ifadeyle, yapılan sınırlama, hak ve özgürlüğün özüne dokunarak kullanılmasını engelliyor veya aşırı derecede güçleştiriyorsa, etkisiz hâle getiriyorsa veya ölçülülük ilkesine aykırı olarak sınırlama aracı ile amacı arasındaki denge bozuluyorsa demokratik toplum düzenine aykırı olacaktır.

Ölçülülük denetimi, ulaşılmak istenen amaçtan yola çıkılarak bu amaca ulaşılmak için seçilen aracın denetlenmesidir. Bu sebeple düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü ile basın özgürlüğü alanında getirilen müdahalelerde, hedeflenen amaca ulaşabilmek için seçilen müdahalenin elverişli, gerekli ve orantılı olup olmadığı değerlendirilmelidir.

Bu bağlamda, demokratik toplumun temellerinden olan ifade özgürlüğünün, sadece olumlu karşılanan veya kimseye saldırgan gelmeyen veya insanların kayıtsız kalabildiği bilgi ve düşünceler değil, devletin veya toplumun bir bölümünü eleştiren, saldırgan gelen, sarsıcı nitelik taşıyan veya rahatsız eden bilgi ve düşünceler için de geçerli olduğu kuşkusuzdur. Çünkü bunlar, demokratik toplum düzeninde geçerli olan çoğulculuğun, hoşgörünün ve açık fikirliliğin gerekleridir.

Orantılılık ve ölçülülük testi yapılırken somut olaya yönelik cevap alınması gereken sorular vardır. Bu sorular AİHM uygulamaları ile ortaya çıkmıştır:

- İfadenin içeriğinde şiddet çağrısı, nefret söylemi ve terör propagandası var mı?
- İfadeyi kullanan kişi kimdir (kişinin terörle ilgisi, tanınmışlık düzeyi, toplumu etkileme gücü vb.)?
- İfadede kullanılan araç nedir (aracın etki ve yayılma niteliği, kitap, dergi, gazete gibi süreli ve süresiz yayınlar veya işitsel ve görsel araçlar)?
- İfadede kullanılan yöntem nedir (yöntemin etkinliği ve geniş kitlelere ulaşma becerisi, resim, karikatür, şarkı, slogan, dans, heykel, duruş, hareket vb.)?
- İfadenin kullanıldığı yer neresi (Terör eylemlerinin yaygın olduğu veya güvenliğin zayıfladığı noktalarda ortaya konan ifade ile sakin yerlerde ortaya konan ifadenin etkisi farklılık göstermektedir.)?
- İfade ne zaman kullanılmıştır (Terör olaylarının etkili olduğu bir dönemde kullanılan ifadeler kamu düzenini daha olumsuz yönde etkileyebilecektir -zamanın soğutucu etkisi.)?

MATERYAL NO. 12 ÖRNEK OLAY ÇALIŞMASI

PKK/KCK Terör Örgütü Elebaşı Abdullah Öcalan'ın 15/02/1999 tarihinde Kenya'da yakalanışının yıl dönümünde faaliyet yapmak üzere ...P Özalp İlçe Teşkilatı tarafından "Basın Açıklaması" ve gösteri yürüyüşü planlanmıştır.

İdareye herhangi bir bildirim yapılmamıştır.

Olay günü 300 civarında kişi toplanarak ... İş Merkezi önünde örgüt lehine sloganlar atmış ve dövizler taşımıştır.

"Biji Serok Apo", "Dişe Diş Kana Kan Seninleyiz Öcalan", "Öcalan'sız Dünyayı Başınıza Yıkarsınız", "Baskılar Bizi Yıldırılmaz", "Kürt Halkı Uyuma İradene Sahip Çık", "Kürdistan Faşizme Mezar Olacak", "Barışa Uzman Eller Kırılınsın" şeklinde sloganlar atılmıştır.

"Barışın Mimarı İmralı'da", "Barış İçin Tek Muhatap Sayın Öcalan", "Zulmün Son Nefesi ...P", "Barışın İlk Adımı İmralı", "Uluslararası Komployu Kınıyoruz / Özalp Halk İnisyatifi" içerikli ve Abdullah Öcalan posterleri ile süslenmiş şekilde döviz ve pankartlar taşınmıştır.

Grup içerisinde ...'nin de "15 Şubat Uluslararası Komplosunu Kınıyoruz / Özalp Halk İnisyatifi" ibareleri yazılı olan, sağ ve sol üst köşelerinde Abdullah Öcalan'ın fotoğrafları bulunan pankartı taşıdığı tespit edilmiştir.

Olay tarihinde başka bir olumsuz durum yaşanmamıştır.

Ş... hakkında 3713 sayılı TMK'nın 7/2 maddesi gereğince cezalandırılması istemiyle Ağır Ceza Mahkemesinde dava açılmıştır.

Örnek olay 1

Le Pen – Fransa Davası

Başvurucu, Ulusal Milliyetçi Cephe Partisinin başkanıdır. 2003 yılında “Le Monde” gazetesinde bir röportajı yayımlanmıştır. Röportajın ilgili bölümleri şu şekildedir:

“Günün birinde Fransa’da 5 milyon değil 25 milyon Müslüman olacak ve onlar komuta edecekler. Fransızlar kafalarını aşağı eğerek yürüyecekler. Eğer bunu yapmazlarsa onlara ‘Neden bana bakıyorsun, kavga mı istiyorsun!’ diyecekler ve size kaçmaktan başka çare kalmayacak.”

Başvurucunun, toplumun belli bir kesimini, diğer bir kesimine karşı ırk, etnik köken vb. sebeplerle kışkırtmaktan para cezası ile cezalandırılmasına karar verildi.

Örnek olay 2

Féret – Belçika Davası

Ulusal Cephe Partisinin [Front National] başkanı başvuru, seçimler öncesinde partisine ait broşürleri dağıtmıştır. Karikatüre ek bir metinden oluşan yargılama konusu broşürün içeriği partinin göçmenlere karşı güttüğü politika ile ilgilidir. Broşürde temel olarak, göçmenlere sonradan vatandaşlık verilmesini engelleyecek, iltica hakkını sadece Avrupa vatandaşlarına verecek parti politikalarına ve özellikle Afrika orijinli ve Müslüman göçmenleri hedef alarak aşağılayan sözlere yer verilmiş ve göçmenler yasa dışı ve suç işleyen kişiler olarak tanımlanmıştır.

Başvurucu, toplumun belli bir kesimine karşı, diğer bir kesimi kin ve düşmanlığa teşvik etmesi nedeniyle 250 saat göçmenlerle ilgili bir kamu hizmetinde çalışmaya ve yeniden milletvekili seçilemeye yaptırımına tabi tutuldu.

Örnek olay 3

Soulas ve diğerleri – Fransa Davası

Fransa’da göçmenler ile ilgili “Avrupa’nın Kolonizasyonu” isimli bir kitap yayımlanıyor. Kitabın “Göçmenler ve İslam Üzerine Gerçek Bir Söylem” başlıklı bölümünde yer alan göçmenlere yönelik birtakım ifadeler sebebiyle başvuru, halkın bir kesimini kin ve düşmanlığa tahrik etmek suçundan yargılanıyor ve hapis cezasına mahkûm ediliyor. İfadelerden bazıları aşağıdaki gibidir:

“Etnik çeteler tarafından yürütülen bölgesel gerillalığa ve suç oranının görünür şekilde artmasına ancak bir etkin sivil savaş çıktığında çözüm bulunacak.”

“Banliyölerdeki genç Araplar ve Müslümanlar, Avrupa karşıtı bir ırkçılıkla beyaz genç kızlara tecavüz ediyorlar.”

MATERYAL NO. 14 EKSİK GEREKÇELİ KARAR ÖRNEĞİ

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ:

(...)

GEREKÇE:

Dava, sanığın TCK'nın 216/3, 53 maddesi gereği, Halkın Bir Kesiminin Benimsediği Dinî Değerleri Alenen Aşağılama suçundan cezalandırılması talebinden ibarettir.

Dosyada bulunan tüm deliller, sanığın ikrarı, Facebook isimli internet sitesi içeriğine ait belgeler birlikte değerlendirildiğinde sanığın üzerine atılı suçu işlediği sübut bulmuş,

Sanığın işlediği suçun yöneldiği kitlenin genişliği, sosyal barışı bozmada oluşturduğu somut tehlike, yazılan yazılar ile gerçekleşen hakaretlerin ağırlığı ve sanığın yeniden suç işlemeyeceği hususunda mahkememizde olumlu kanaatin oluşmaması karşısında sanığa verilen cezanın ertelenmesi veya hükmün açıklanmasının geri bırakılması hususunda karar verilmesinin dosyanın içeriğine ve hakka-niyete uygun olmayacağı düşünülmüş,

Bu nedenle aşağıdaki şekilde karar vermek gerekmiştir:

HÜKÜM: Yukarıda açıklanan gerekçe ile;

Sanığın, Halkın Bir Kesiminin Benimsediği Dinî Değerleri Alenen Aşağılamak suçunu işlediği sabit görülmekle eylemine uyan TCK 216/3 maddesi uyarınca suçun işleniş biçimi, suçun işlendiği zaman ve yer, suç konusunun önem ve değeri nazara alınarak taktiren ALTI AY HAPİS CEZASIYLA CEZALAN-DIRILMASINA,

(...)

XX/XX/2013

Kâtip XXXX

Hâkim XXXX

- 1) Mahkemenin gerekçeli kararını yeterli buluyor musunuz?
- 2) Yeterli bulmuyorsanız kararda eksik veya yanlış olan nedir?

Abdullah Öcalan Başvurusu**Karar Bilgileri:**

Anayasa Mahkemesi Genel Kurulunun 25/6/2014 tarihli ve 2013/409 başvuru numaralı Kararı

Kararın Özü:

Düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü ile basın özgürlüğüne ilişkin bireysel başvurularda, ifadelerin bağlamlarından kopartılarak incelenmesi Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 13, 26 ve 28. maddelerinde yer alan ilkelerin uygulanmasında ve elde edilen bulguların kabul edilebilir bir değerlendirmesinin yapılmasında hatalı sonuçlara ulaşılmasına neden olabilir. Bu çerçevede, söz gelimi bir düşünce açıklamasının ifade edildiği bağlamdan koparıldığında "millî güvenlik" için bir tehlike oluşturması, bu ifadeye yönelik bir müdahaleyi tek başına haklı çıkartmamaktadır. Nitekim AİHM de yerleşik içtihatlarında düşünce açıklamalarına ilişkin söz veya metinlerin bütünüyle ele alındığında şiddeti teşvik edip etmediğinin belirlenmesi için, söz ve açıklamalarda kullanılan terimlerin ve hangi bağlamda yazıldıklarının dikkate alınmasının uygun olacağını her zaman vurgulamıştır.

Herhangi bir kimsenin yalnızca kişiliğine bağlı olarak düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğüne müdahale edilmesi haklı kılınmayacağı gibi yasaklanmış bir örgütün bir mensubunun veya yöneticisinin görüş ve düşüncelerini açıklaması da tek başına düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğüne müdahale edilmesini haklı kılmaz. Zira böylesi bir değerlendirme, bazı kişi ve grupların Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 26. maddesinde teminat altına alınan haklardan yararlanmasına engel olacağından Anayasal hakların kullanılması bakımından kabul edilemez.

Kamu otoriteleri veya toplumun bir kesimi için hoş olmayan düşüncelere, şiddeti teşvik etmediği, terör eylemlerini haklı göstermediği ve nefret duygusunun oluşmasını desteklemediği sürece sınırlama getirilemez.

Kararın Özeti:

1. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca başvurucuya ait "Kürdistan Devrim Manifestosu, Kürt Sorunu ve Demokratik Ulus Çözümü (Kültürel Soykırım Kısacında Kürtleri Savunma)" isimli kitapta PKK terör örgütünün açıklamasının yayımlandığı ve propagandasının yapıldığı iddiasıyla, kitabın yayın koordinatörü, editörü ve kitabı yayına hazırlayan kişi hakkında soruşturma başlatılmış, soruşturma kapsamında Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığının arama emrine istinaden aynı gün SM Matbaasına ait iş yerinde yapılan aramada, kitaplara ait 3000 adet forma, 7 adet ciltlenmiş kitap, 1 adet kesilmiş kitap ve 20 adet kitap kapağına el konulmuş, el koyma işlemi, Sulh Ceza Mahkemesinin kararı ile onanmıştır.

SM Matbaası yetkililerince verilen ifadede, söz konusu kitaba ait 1.500.000 adet formanın Gün Matbaacılık isimli firma tarafından iş yerine gönderildiği beyan edilmiş, bunun üzerine Sulh Ceza Mahkemesinin kararıyla Gün Matbaacılığa ait iş yerinde arama yapılmasına ve suç delillerine el konulmasına karar verilmiştir. Burada yapılan aramada, söz konusu kitabın 504 nüshasına el konulmuş, Gün Matbaacılık yetkililerince söz konusu kitabın 40.000 adet basıldığı ve tamamının yayınevi yetkililerine teslim edildiği ifade edilmiş, başvuruya konu kitabı yayımlayan Ararat Yayınlarının Diyarbakır'da bulunan adresine Emniyet Müdürlüğü yetkilileri tarafından gidilmiş ancak anılan yayınevinin bu adreste bulunmadığı tespit edilmiştir.

MATERYAL NO. 15 İYİ GEREKÇELİ KARAR ÖRNEĞİ

Soruşturma kapsamında İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının yazısı ile kitabın Ağustos 2012 tarihli baskısının tamamında PKK terör örgütünün propagandasının yapıldığı belirtilerek İstanbul 2 No.lu Hâkimliğinden söz konusu kitabın toplatılması ve el konulması talebinde bulunulmuş, Hâkimlik, başvuruca ait kitaba el konulmasına karar vermiştir. Başvurucunun vekilleri tarafından, anılan el koyma kararına karşı itiraz yoluna başvurulmuş ancak itiraz reddedilmiştir. TMK 10. Madde ile Görevli İstanbul 2 No.lu Hâkimliğinin el koyma kararı uyarınca tekstil iş yeri olan bir adreste yapılan aramada, bahsi geçen kitabın 635 adet nüshasına el konulmuş, 635 kitabın 632 tanesi imha edilmiştir.

İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı (TMK 10. madde ile görevli bölümü), kitabın basıldığı SM Matbaasının bu kitabı, merkezi Diyarbakır'da bulunan Ararat Yayınları adına basması nedeniyle dosyayı Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığına göndermiş, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı, 18/2/2013 tarihinde, söz konusu kitap ile ilgili soruşturmanın İstanbul'da yapılması gerektiğinden bahisle karşı yetkisizlik kararı vererek dosyayı, yetki uyuşmazlığının çözümü amacıyla Malatya Ağır Ceza Mahkemesine göndermiş, Malatya Ağır Ceza Mahkemesi, 27/2/2013 tarihli kararı ile söz konusu kitap ile ilgili soruşturmanın Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülmesi gerektiğine karar vermiştir.

Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığının 19/3/2013 tarihli ve 2013/728 Sor. sayılı Karar'ıyla 5187 sayılı Kanun'un 26. maddesi uyarınca basın yoluyla işlenen suçlarda 6 aylık dava açma süresi öngörölmüş olmasına rağmen bu süre içerisinde dava açılmaması nedeniyle kitabın yayın koordinatörü, editörü ve kitabı yayına hazırlayan kişi olan şüpheliler hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir.

2. Başvurucu, basılmakta olan kitabı hakkında mahkemece el koyma kararı verilmesi ve bu karara yönelik itirazının reddedilmesi sonucunda Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 25, 26, 90 ve 141. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 26 ve 28. Maddeleri Yönünden İnceleme

3. Anayasa Mahkemesi, düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü ile basın özgürlüğüne ilişkin bireysel başvurularda, ifadelerin bağlamlarından kopartılarak incelenmesinin Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 13, 26 ve 28. maddelerinde yer alan ilkelerin uygulanmasında ve elde edilen bulguların kabul edilebilir bir değerlendirmesinin yapılmasında hatalı sonuçlara ulaşılmasına neden olabileceğini, bu çerçevede, söz veya metinlerin bütünüyle ele alındığında şiddeti teşvik edip etmediğinin belirlenmesi için, söz ve açıklamalarda kullanılan terimlerin ve hangi bağlamda yazıldıklarının dikkate alınmasının uygun olacağını belirtmiştir.

Mahkeme, başvuru konusu olayda, kitabın bir bütün olarak incelendiğinde şiddeti övdüğünün; başvuruca kavramsallaştırmasına göre önümüzdeki süreçte kişileri terör yöntemlerini benimsemeye, başka bir deyişle şiddet kullanmaya, nefrete, intikam almaya veya silahlı direnişe tahrik ve teşvik ettiğinin söylenemeyeceğini aksine, bir süredir güvenlik güçleri ile silahlı çatışmaların olmadığı bir ortamda başvuruca, kendi bakış açısıyla Kürt meselesini analiz etmekte olduğunu; bu sebeple, başvuruya konu kitabın toplatılmasına gerekçe gösterilen nedenlerin başvuruca düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü ve bu kapsamda basın özgürlüğüne yönelik müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli ve ölçülü olmadığını tespit etmiştir.

4. Mahkeme, açıklanan nedenlerle, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 26 ve 28. maddelerinde güvence altına alınan düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü ile basın özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİ-

NE, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için dosyanın ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesine oy çokluğuyla karar vermiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 36. Maddesi Yönünden İnceleme

5. Anayasa Mahkemesi, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 141. maddesinin dördüncü fıkrasının mahkemeleri verdikleri kararlar için gerekçe göstermekle yükümlü tutmakla birlikte, bu yükümlülüğün, her iddiaya ayrıntılı bir yanıt vermenin gerekli olduğu şeklinde anlaşılamayacağını belirtmiştir.

Mahkeme, başvuru konusu olayda, daha esaslı ve ikna edici gerekçelerin olması arzu edilebilir olmakla birlikte, ilk derece hâkimliğinin el koyma kararında ileri sürülen gerekçeler ile itiraz merciinin ilk derece hâkimliğin gerekçelerini benimseyen kararında yeterli gerekçe bulunmadığının söylenemeyeceğini tespit etmiştir.

6. Mahkeme, bir bütün olarak değerlendirildiğinde, gerekçeli karar hakkı yönünden Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 36. maddesinin İHLAL EDİLMEDİĞİNE oy birliğiyle karar vermiştir.

MATERYAL NO. 16 GEREKÇELİ KARAR YAZMA ÇALIŞMASI İÇİN MAHKEME KARAR ÖRNEKLERİ

PKK terör örgütünün üst düzey bir mensubunun ölüm yıl dönümünde düzenlenen etkinliklerde ..., kalabalığa coşkulu bir konuşma yapmış ve ardından aşağıdaki şiiri okumuştur:

Zulüm adım adım yayılıyor
Kanımız akan kana karışacak.
Direniş ve ihanet
Özgürlük ve esaret
Yan yana...
Bir kanun olarak kabul etmedik mi
Binlerce yıldır
Kan kanla yıkanır diye?

(...)

Bir avuç cesur adam
Kutsal gövdelerinin umut ve direnişi ile
Parça parça özgürlüğü süslediler önümüzde,
Ölümlerine yürüyenler...
Genç Kürtler
"Ben yirmi beş" yaşındayım
Şehit ölürüm
Kürdistan şehitlerine katılıyorum
Dersim yenildi
Ama Kürtçülük
Ve Kürdistan yaşayacak
Genç Kürtler intikam alacak
Can bedenden çıkınca
Yüreğim ağlamayacak
Bu günü yaşamak
Kürdistan şehitlerine katılmak
Ne mutlu...

Sonrasında anma törenine katılan topluluk şehir merkezinde izinsiz ve program dışı gösteri yürüyüşü yapmış ve polis müdahalesi ile dağıtılmıştır.

Etkinlik bir kısım yerel medyada canlı olarak yayımlanmış, ...'in konuşması ve okuduğu şiir daha sonra aylık yayın yapan bir dergide yayımlanmıştır.

İlk derece yargısında ...'e terör propagandası yapmak suçundan hapis cezası verilmiş ve karar kesinleşmiştir.

Yukarıdaki olaya ilişkin gerekçeli kararınızı hazırlarken "üç aşamalı test"i uygulayıp aşağıdaki soruları dikkate alınız:

- Anma töreni sonrasında herhangi bir gösteri ve taşkınlık olmadan topluluk dağılmış olsaydı olaya bakış açısı nasıl olurdu?

- Anma töreni Diyarbakır veya Eskişehir'de yapılmış olsaydı ifade özgürlüğü bağlamında değerlendirme farklı olur muydu?
- Anma töreninin düzenlendiği günden bir hafta önce PKK ile çatışmaya giren Türk Silahlı Kuvvetlerinin üç şehit vermiş olması ifade özgürlüğü bağlamında değerlendirmeye nasıl etki ederdi?
- Önceki ay veya yıllarda buna benzer anma törenlerinde de tören sonrası taşkınlık yaşanmış ise ifade özgürlüğü bağlamında değerlendirmeye nasıl etki ederdi?

Alternatif Karar Örnekleri

Olay 1

PKK/KCK terör örgütünün eylem çağrıları doğrultusunda düzenlenen ve baştan itibaren yasa dışı olduğunda kuşku bulunmayan toplantı ve gösteri yürüyüşü sırasında; 40-50 kişilik grupla birlikte, kimliğini gizlemek amacıyla yüzünü kapatmış vaziyette olan sanığın yol üzerinde lastik yaktığı; terör örgütü ve terörist başı Abdullah Öcalan lehine, "biji serok Apo, şehit namırın, intikam intikam, PKK halktır halk burada, Kürt halkı yalnız değildir, gençlik Apo'nun fedaisidir, T.C. şaşırma bizi dağa taşıрма" şeklinde sloganlar atan; emniyet güçlerinin olay yerine intikal etmesi ve dağılmaları gerektiği hususunda yapılan ikazlara rağmen dağılmayarak elindeki molotof kokteyli güvenlik güçlerinin üzerine doğru atmak suretiyle görevini yapan memurların görevini yapmalarına engel olmak amacıyla direnen sanığın göz takibine alınarak bire bir kovalamaca neticesinde yakalanması ve yakalandığı sırada üzerinde demir aksamı ve kırmızı ile siyah izole bantla sarılmış sapan, bir adeti demir beş adeti cam olmak üzere toplam altı adet misket bulunan sanığın eylemleri bir bütün hâlinde değerlendirildiğinde (...)

Olay 2

Gazeteci olan başvuran, Danimarka'daki göçmenler ve etnik gruplar hakkında aşağılayıcı ifadelerde bulunan gençlerin oluşturduğu bir grubun üç üyesiyle -kendilerine "Greenjackets" (Yeşil Ceketliler) adını veren- yapmış olduğu bir televizyon röportajından alıntılar içeren bir belgesel hazırlamıştır. İfadelerden bir kısmı aşağıdaki şekildedir:

"[İnsan] değiller, bunu onların beden yapılarından da anlayabilirsiniz; büyük basık burunlar, karnabakar kulaklar vd., geniş kafalar ve çok geniş ve kıllı bedenler, sanki bir gorile bakıyormuş gibi oluyorsunuz, bir maymunla karşılaştırın, aynı tavırlar içinde olduğunu göreceksiniz, aynı hareketler, uzun kollar, uzun parmaklar vs. uzun ayaklar..."

"Zenci insan değildir, hayvandır, bu durum Türkler, Yugoslavlar ve kendilerine ne denirse densin..." (...)

MATERYAL NO. 17 EĞİTİM SONRASI DEĞERLENDİRME FORMU

TÜRK YARGISININ İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ KONUSUNDA KAPASİTESİNİN GÜÇLENDİRİLMESİ
AVRUPA BİRLİĞİ - AVRUPA KONSEYİ ORTAK PROJESİ

STRENGTHENING THE CAPACITY OF THE TURKISH JUDICIARY ON FREEDOM OF EXPRESSION
EUROPEAN UNION – COUNCIL OF EUROPE JOINT PROJECT

1. Tarih GG AA YYYY

2. Eğitim Grubu

3. Cinsiyetiniz?

Kadın

Erkek

4. Mesleğiniz?

Hâkim

Savcı

5. Yaş Grubu

40 yaşından genç

40 yaş ve üzeri

6. Lütfen aşağıdaki önermeleri eğitim hakkındaki beklentilerinize göre değerlendiriniz. (1= Kesinlikle katılmıyorum, 5= Kesinlikle katılıyorum)

	1	2	3	4	5
İfade ve medya özgürlüğünün önemi hakkındaki farkındalığının derecesi artmıştır.					
İfade ve medya özgürlüğünün önemi hakkındaki bilgi düzeyim artmıştır.					
Eğitimler sırasında ifade özgürlüğü ile doğrudan ilgili bulunan Türk mevzuatı Avrupa İnsan Hakları Standartları uyarınca etkili olarak ve yeterli düzeyde yorumlanmıştır.					
Eğitimler sırasında ifade özgürlüğü ile dolaylı ilgili bulunan Türk mevzuatı Avrupa İnsan Hakları Standartları uyarınca etkili olarak ve yeterli düzeyde yorumlanmıştır.					
Eğitimlerin de etkisiyle ifade özgürlüğü alanında AİHS ve AİHM içtihadını daha etkin olarak tatbik edebileceğime inanıyorum.					
Eğitimler İnsan Haklarına ilişkin yasama organınca onaylanmış uluslararası sözleşmelerin iç hukuktaki yerini ve önemini kavramama yardımcı oldular.					
Eğitimler terör ve hakaret davalarında AİHS 10. maddesine ilişkin AİHM tarafından belirlenen ilke ve standartları içselleştirerek kararlara yansıtılmaması konusunda etkilidirler.					
Eğitimler Türk hukukunda ifade özgürlüğüne dair mevzuatı ve Anayasa Mahkemesi, Yargıtay ve Danıştay dâhil olmak üzere Türkiye'deki yüksek mahkemelerin ifade özgürlüğü ile ilgili içtihatlarını yorumlama ve uygun bir şekilde uygulama konusunda yol gösterdi.					
Eğitimler sırasında soruşturma ve yargılama yaparken ifade özgürlüğünün müdahale edilemeyecek alt sınırını gözetmem konusuna etkili olarak yeterli derecede değinildi.					
Eğitimler soruşturma ve yargılama sürecinde ifade özgürlüğü ile diğer haklar arasında makul bir denge kurmam konusuna etkili ve yeterli derecede değinildi.					
Eğitimler ifade özgürlüğü bağlamında şiddete teşvik, nefret söylemi, terör propagandası ile şok eden kırıcı sözler ve eylemlerle ilgili AİHM standartlarına dayalı ortak bir yaklaşım oluşturması konusunda etkili ve yeterlidir.					
Eğitimler soruşturma ve yargılama sürecinde AİHM'de görülen örnek dava uygulamalarını gözetebilmem konusunda yol göstericidir.					
Eğitimler ifade özgürlüğünün sınırlandırılmasında üç aşamalı testi uygulamasını öğretme konusunda etkili ve yeterlidir.					
Eğitimler soruşturma ve yargılama sürecinde AİHM'de görülen örnek dava uygulamalarını gözetebilmem konusunda yol göstericidir.					
Eğitimler ifade özgürlüğünün sınırlandırılmasında üç aşamalı testi uygulamasını öğretme konusunda etkili ve yeterlidir, üç aşamalı testin AİHM kararlarındaki prensiplere uygunluğunu test edebilirim.					

Lütfen aşağıdaki önermeleri eğitim hakkındaki beklentilerinize göre değerlendiriniz. (1= Kesinlikle katılmıyorum, 5= Kesinlikle katılıyorum)

	1	2	3	4	5
Eğitimlerde ifade özgürlüğün asıl, sınırlamanın ise istisna olduğu yaklaşımı vurgulanmıştır.					
Türkiye'nin AİHM nezdindeki ihlal kararlarının çokluğuna uygulamadan kaynaklanan eksiklerin boyutlarına eğitimler sırasında etkili ve yeterli şekilde değinilmiştir.					
Hakarete orantılılık ilkesini uygulayabilirim.					
Hakaret suç olmaktan çıkarılmalıdır.					
Somut bir davada ifade özgürlüğüne müdahaleyi yerinde bulduğum bir kararın bu hakkın kullanımında genel üzerinde caydırıcı etkisini her zaman göz önünde bulundururum.					
Eğitim dinamik ve interaktif olarak gerçekleşmiştir.					
Eğitim programları yargı görevine özgü açıklık, yetkinlik ve tarafsızlık koşullarını karşılamaktadır.					
Eğiticilerin (kolaylaştırıcıların) konuya ilişkin bilgileri yeterli düzeydedir.					
Eğiticilerin (kolaylaştırıcıların) konuya ilişkin açıklama becerileri yeterli düzeydedir.					
Eğitim süresi etkili öğrenim için yeterlidir.					
Kolaylaştırıcı yaşam deneyimi ve bilgilerini eğitimin bir parçası olarak kullanmıştır.					
Eğitim sırasında yeni edindiğim bilgiyi geçmiş deneyimlerimle ilişkilendirebildim.					
Sadece eğiticilerden (kolaylaştırıcılardan) değil, diğer katılımcılardan da öğrendim.					
Eğitim sırasındaki sunduğum fikir ve ifadelerin aleyhimde kullanılmayacağından eminim.					
Eğitim sırasında zaman zaman kafam karışmasına rağmen kolaylaştırıcılar bu karışıklığı kolaylıkla giderdi.					
Kolaylaştırıcılar eğitim sırasında zamanı çok iyi kullandılar.					
Eğiticiler (kolaylaştırıcılar) tüm eğitim konularını çok açık ve kolay anlaşılabilir bir şekilde ifade ettiler.					
Hazırlanan eğitim materyali yeterli ve etkiliydi.					
Seçilen içerik eğitim konusundaki beklentilerime uygundu.					
Kullanılan tüm eğitim yöntemleri etkiliydi.					
Eğitim dikkatle ve etkin olarak planlanmıştı.					

Lütfen aşağıdaki önermeleri eğitim hakkındaki beklentilerinize göre değerlendiriniz. (1= Kesinlikle katılmıyorum, 5= Kesinlikle katılıyorum)

	1	2	3	4	5
Eğiticilerin (kolaylaştırıcıların) yönlendirmeleri çok açık ve netti.					
Kolaylaştırıcılar beni düşünme, keşfetme, yaratıcı olma ve ortak üretime katılma becerilerimi kullanmaya yönlendirdiler.					
Eğitimler sırasında ön yargılarımı sorguladım.					
Kolaylaştırıcılar zaman zaman diğer katılımcıların dirençleriyle karşılaştılar da bunu bilgileriyle ikna edici bir şekilde ortak bir zemin buldular.					
Kolaylaştırıcılar eğitimler sırasındaki tartışmaları kolaylıkla yöneterek sonlandırdılar.					
Kolaylaştırıcılar katılımcılar tarafından sorulan soruları kolaylıkla anladı ve etkili ve yeterli olarak cevaplandırdı.					
Kolaylaştırıcılar katılımcıları birbirlerine doğrudan hitap etmeleri konusunda teşvik etti.					
Kolaylaştırıcıların empati yeteneği yüksekti.					
Kolaylaştırıcılar sınıfın motivasyonunu sürekli olarak yüksek tuttu.					
Kolaylaştırıcılar katılımcıların her yorumuna cevap vermeyerek, eğiticiden ziyade kolaylaştırıcı rolü oynadılar.					
Kolaylaştırıcılar diğer katılımcıların görüşlerini sindirmemize yardımcı oldu.					
Kolaylaştırıcılar eğitim konularını çoğu zaman katılımcıların yorumları üzerine inşa etti.					
Kolaylaştırıcıların genel tutumu çoğu zaman olumluydu.					
Kolaylaştırıcılar yapılan tartışmaları sürekli olarak özetledi.					
Kolaylaştırıcılar kendi görüşünü ifade ederken katılımcılar arasındaki tartışmaları engellemedi.					
Grup çalışmaları etkin ve verimli geçti.					
Grup çalışmaları sırasında seçilen konular öğrenme hedefine yönelikti.					
Grup çalışmaları sırasında eğitici tarafından verilen talimatlar yeterli ve etkiliydi.					
Kolaylaştırıcılar gruptaki herkesin görüşlerini eşit şekilde aktarmasını sağladı.					
Kullanılan eğitim yöntemi katılımcıların sürekli etkin ve etkili olarak eğitime dahil olmalarına yardımcı oldu.					

7. Eğitimin beklentilerimi karşılayan yönleri şunlardır:

8. Eğitimin beklentilerimi karşılamayan yönleri şunlardır:

Bu Proje, Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti, Avrupa Konseyi tarafından birlikte finanse edilmekte ve Avrupa Konseyi tarafından yürütülmektedir. Bu Projenin sözleşme makamı Merkezi Finans ve İhale Birimidir.

This Project is co-funded by the European Union, the Republic of Turkey and the Council of Europe and implemented by the Council of Europe. The Central Finance and Contracts Unit is the contracting authority of this Project.

<http://ifadeozgurlugu.taa.gov.tr>

www.coe.int/ankara

Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisi
R.Tagore Cad. No: 10/8 06550 Çankaya, ANKARA
T : +90 (312) 468 84 64
F : +90 (312) 468 84 06

Avrupa Konseyi Avrupa kıtasının önde gelen insan hakları kuruluşudur. Kuruluşun 47 üyesinin 28'i Avrupa Birliği üyesidir. Tüm Avrupa Konseyi üyeleri insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğünü korumaya yönelik Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesini imzalamıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Sözleşmenin üye ülkelerdeki uygulamasını denetler.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

TUR